

Fulltimers zijn zeldzaam

TINY WOLFS, verkoopster bij Vroom & Dreesmann, lid van de Medezeggenschapscommissie voor de Dienstenbond FNV, staat al dertig jaar achter de toonbank en heeft heel wat zien veranderen in het warenhuisbedrijf. Ze is één van de weinigen die nog een fulltime baan heeft. Over de verruiming van de Winkelsluitingswet zegt ze het volgende: "Ik geloof niet in langer werken, maar in korter. En wat nu gebeurt is heel dubbel. De werkgevers suggereren dat er in de 24-uurs economie meer verkocht wordt. Dat zou voordelig zijn voor de ondernemers, maar het is niet waar.

Bij Vroom & Dreesmann is het nu al zo dat per kwartier op de kassa nagekeken wordt wat de omzet is. Daardoor wordt precies uitgekiend, wanneer de grootste klantenstroom komt. 's Morgens zijn er weinig klanten, dus is de openingstijd van negen uur al verschoven naar half tien of tien uur. De kopersstroom ligt in de namiddag, vooral in de binnensteden waar werkende mensen nog gauw iets gaan halen.

Maar of dat extra omzet geeft? Er is een proef geweest van zaken die om vijf uur dicht gingen op zaterdag en in die proef open bleven tot zes uur. Het bleek geen succes, en nu zijn er al schoenenzaken bijvoorbeeld die het weer terugdraaien.

Wat de Winkelsluitingswet betreft, voor het personeel geldt werken tot zeven uur, dat uur na zessen dus, niet als overwerk. Als we zondags open zijn, wordt 200 procent uitbetaald. Er is bij het vaste personeel weinig animo om op die dag te werken. De zondagdienst kan je weigeren, je staat daar op basis van vrijwilligheid. Het zijn voornamelijk de hulpkrachten, waaronder veel studenten die geen vast arbeidscontract hebben, die zich daar voor opgeven. De vaste mensen schieten er namelijk niks mee op. We zijn toch al in de minderheid, er is zo ontzettend weinig vast personeel, eigenlijk alleen het kader. Dan hebben we de parttimers, die hebben een contract van achttien tot dertig uur per week. Daarnaast zijn er nu de hulpkrachten. Dat is een regelrechte ramp. Die werken op basis van een contract van een half of een heel jaar. Dan gaan ze eruit, maar na een maand en één dag kunnen ze zich opnieuw opgeven. Dan worden ze weer aangenomen op dezelfde voorwaarden, tenminste als de directie vindt dat ze goed gefunctioneerd hebben. Met name die groep is aan het groeien. En de mensen die dus nog moeten knokken om een baan, weigeren natuurlijk nooit als er extra uurtjes gemaakt moeten worden. Ze kunnen opgeroepen worden om drie uurtjes te werken, natuurlijk in de drukste uren, 's middags van twaalf tot drie uur bijvoorbeeld."

Henny Zwart

Meeste personeel tegen

"**KLOPT NIETS VAN**, van al die verhalen over de 24-uurs economie. Er wordt een heel eenzijdig beeld gegeven." *Gerard van de Ridder*, gepensioneerd kleermaker/verkoper (Peek & Cloppenburg) en nog steeds zeer betrokken bij de Dienstenbond FNV, is daar stellig over.

"Door langere openingstijden vindt nauwelijks of geen omzetverhoging plaats. De pieken worden alleen naar andere uren of dagen verschoven. Zo is de koopavond in de detailhandel nooit echt een succes geworden. Is het 's avonds druk geweest, dan is het de ochtend daarop heel rustig. Dat heeft ook met arbeidstijdverkorting te maken. Mensen (klanten) werken geen 48 uur meer. Voor de konsument is die verruiming van de Winkelsluitingswet ook helemaal niet zo nodig.

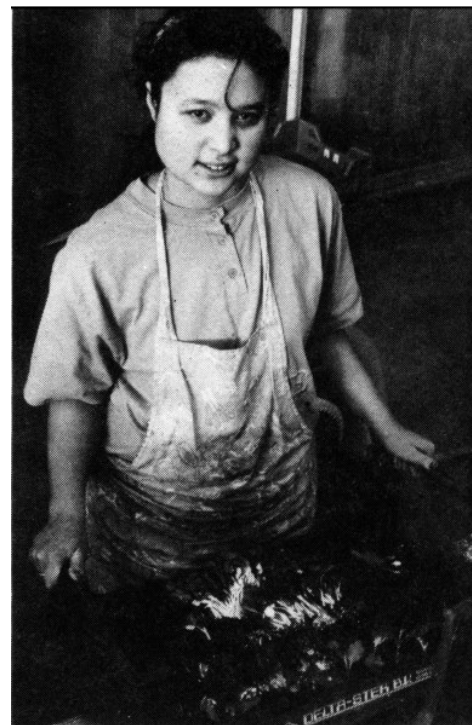
En het personeel is merendeels tegen. Dat blijkt wel uit de protesten en stakingen van de afgelopen jaren.

De grote (winkel)bedrijven gaat het erom hun positie te versterken door markten af te pakken. Ze grijpen het oprekken van bedrijfs- en arbeidstijden aan om hun loonkosten te drukken, toeslagen terug te draaien of helemaal af te schaffen, het aantal deeltijdbanen nog verder uit te breiden, allerlei vormen van flexibele arbeidscontracten in te voeren enzovoort. Dat kan niet anders dan ten koste gaan van de kwaliteit van de dienstverlening zelf en van de arbeidsplaatsen daarbinnen. Met andere woorden: de konsument/werkne(e)m(s)ter betaalt.

Per saldo levert het ook geen werkgelegenheid op.

Voor het midden- en kleinbedrijf als de motor van de detailhandel - met een groei van het aantal arbeidsplaatsen van 350.000 in 1994 tot nu 510.000 (55 procent parttime/45 procent fulltime) - houdt deze hele ontwikkeling een enorme bedreiging in."

Hans Fransen van de Putte

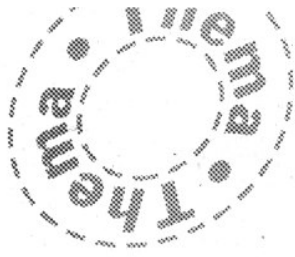
Werknemer als vlinder

'**ALS VLINDERS DIE** op een bloemenveld neerstrijken en daarna weer verder vliegen.' Een poëties beeld dat aan zonnige, zomerse dagen doet denken. Heel wat minder poëties wordt het, wanneer *Richard Brandenburg* vertelt dat bij AKZO met die vlinders de werkne(e)m(st)ers van de toekomst worden bedoeld. Liefst in een 24-uurs economie. Het is allemaal nog niet zo ver, maar AKZO zet de trend.

Richard werkt als operator (vijfploegendienst) bij AKZO Nobel. Als kaderlid van de Industriebond FNV en lid van de Ondernemingsraad heeft hij de onderhandelingen over de nieuwe CAO, die door de leden inmiddels is afgewezen, op de voet kunnen volgen. "Mensen dreigen dingen door de strot gedouwd te krijgen. Langere werktijden, wijzigingen in roostermatrixen waardoor toeslagen drasties verminderen, uitbesteding van werkzaamheden die buiten de kerntaken vallen. Winsten stijgen giganties, maar de werknemers gaan er financieel niet op vooruit. Er komt geen nieuw personeel bij." Enzovoort, enzovoort. "Werkgevers hebben het initiatief naar zich toegetrokken, de vakbeweging zit in de verdediging. Dat maakt de ontwikkeling naar een 24-uurs economie des te gevaarlijker."

Hans Fransen van de Putte

24-uurs eko

Geen kleine winkels meer

KARIN COOMANS, moeder van twee dochters, werkt als coördinator bij de Stedelijke Woningdienst van Amsterdam, waar ze deel uitmaakt van de Medezeggenschapscommissie. Ze is lid van AbvaKabo en Vrouwenbond FNV.

"Hoe sta ik tegenover de 24-uurs economie? Met meer vragen dan heldere antwoorden. Er zit zo veel aan vast. Als ik me even beperk tot de nieuwe Winkelsluitingswet en Arbeidstijdenwet, in ieder geval de vraag wie daar voor- of nadeel van hebben. Werkgevers, werknem(st)ers, publiek? Zal er meer verkocht gaan worden of worden alleen de middenstanders weggesaneerd? Bij mij in de buurt zijn er al bijna geen kleine winkels meer. Als 'konsument' vind ik het wel makkelijk dat bijvoorbeeld Albert Heijn nu tot half zeven open is, maar verder hoeft het eigenlijk niet. Ik heb eerder de neiging aan de consequenties voor het winkelpersoneel te denken. Moeten ze langer en/of flexibeler gaan werken, hoe zit het met hun arbeids-kontrakten, beloning, eventuele toeslagen, hun rechten en plichten? Komen er banen bij, worden openvallende plaatsen (her)bezet?"

Toen bij ons ten behoeve van dienstverlening de openingstijden voor het publiek werden gewijzigd van 08.30-12.00 uur in 08.30-15.00 uur, betekende dat niet dat de werkzaamheden anders werden ingeroosterd en extra personeel werd aangetrokken. Eerder het tegendeel.

Op zich ben ik niet tegen uitbreiding van kwalitatief goede dienstverlening, maar dan wel onder zeer stringente condities. Persoonlijk zou het mij dan niet uitmaken of ik ook op zondag zou moeten werken. Hoofdvoorwaarde voor mij blijft echter een algemene werkweek van 32 uur."

Hans Fransen van de Putte

Zonder toeslagen

WAT DENK JE van de ontwikkeling naar een 24-uurs economie? Die vraag stelde ik aan *Inge*, studente laatste jaar Nederlands. De achternaam laat ik maar weg, later zal blijken waarom.

Inge is na haar middelbare schoolopleiding in de verpleging gegaan. In die sektor is van oudsher sprake van een 24-uurs economie, mensen worden nu eenmaal niet alleen door de week ziek. En werken in bepaalde roosters had ook wel zekere voordelen, het leverde compensatie op voor onregelmatige tijden in de vorm van vrije tijd en toeslagen. De nadelen wogen zwaarder en zo'n vier jaar geleden besloot Inge te gaan studeren, Nederlands. Een deeltijdbaan in een astmacentrum werd de basis, met nachtdiensten waarin gestudeerd kon worden, en heel belangrijk: opname in het ziekenfonds. Daarnaast een studiebeurs die in de loop der jaren steeds verder werd afgebouwd. Een vast 'oppas-kind', een schoonmaakbaantje in het weekend en sinds kort een dag in de week serveerster in een eetkafé. Een aantal van die bezigheden is natuurlijk zwart, want baan en studiebeurs mogen niet boven de bijstand uitkomen. En van de bijstand alleen valt nou eenmaal niet te leven. Kortom, met de studie mee, zeven dagen in de week bezig met overleven. Inge maakt nu al mee waar het in de toekomst naar toe gaat. Laag betaalde banen zonder perspectief, op de meest vreemde uren en zonder toeslagen. Ook voor afgestudeerden worden banen van negen tot vijf steeds schaarser. Gebruikelijk is tegenwoordig de aanname voor projecten, waarvoor alleen de besten met een 'netwerk' geselecteerd worden.

Het klinkt wel leuk als bijvoorbeeld gesteld wordt dat langere openingstijden van winkels in een behoefte voorzien en ook banen opleveren. Maar de andere kant van de medaille is, dat kleine zelfstandigen in de concurrentieslag zich over de kop jagen. Dat bij de grootwinkelbedrijven kleine baantjes zullen ontstaan op de meest onmogelijke tijden, zonder toeslagen. En dat op termijn ook de zaterdag een gewone werkdag wordt zonder toeslagen. Wat dat betreft zijn bijvoorbeeld twee avondwinkels per buurt, zoals nu gebruikelijk, voldoende.

De druk om toeslagen op onregelmatige diensten af te schaffen wordt in de situatie van Inge akueel. In het astmacentrum zijn plannen om bijvoorbeeld slapdiensten, aanwezigheid voor noodgevallen, niet meer aan te merken als gewerkte uren. Inge stelde me tot slot wel een wedervraag: 'Weet jij voor mij een betere manier, nu tijdens mijn studie en voor daarna?'

Hans Hekking

Schaduwrooster

LIAN SMEEKENS, AbvaKabo, is personeelsfunktionaris in de instelling waar ze tien jaar als verpleegkundige werkte. Ze vertelt dat ze door omstandigheden geen onregelmatige diensten meer mag draaien. Lian heeft de prijs van de 24-uurs diensten al betaald. "Het vraagt nogal veel van je, maar in deze sektor is het bittere noodzaak. Er kunnen momenten komen dat je zelf in een ziekenhuis belandt en dan ben je blij dat je, op welk uur van de dag of nacht ook, kan worden geholpen."

Maar de voorwaarden waaronder gewerkt moet worden, zijn daarom des te belangrijker, Lian meent dat er de laatste tijd wel wat verbeteringen zijn doorgevoerd. "Er is sinds kort een Werktijdenbesluit, waarin onder meer de verplichte koffie- en middagpauzes zijn opgenomen. De keerzijde daarvan is dat heel veel verpleegkundigen dat niet willen, omdat het in de praktijk betekent dat ze een half uur langer aanwezig moeten zijn. Het halve uur dat anders bij de patiënten doorgebracht werd, gaat nu van de eigen tijd af."

Het komt ook voor dat op sommige afdelingen met schaduwroosters gewerkt wordt naast het officiële rooster, dat nodig is voor de Inspectie Volksgezondheid. In het schaduwrooster wordt dat halve uur dus niet opgenomen als pauze.

De in de gezondheidszorg doorgevoerde bezuinigingen van de laatste jaren maken het er niet makkelijker op. "Vroeger werden de instellingen vanuit de overheid gefinancierd, nu is er het systeem van budgettering, een eigen budget waar we mee rond moeten zien te komen. De instellingen schuiven dat door naar de afdelingen. Dan krijg je gekke dingen. Is er een collega ziek, dan wordt er verwacht om een vakature in te vullen. Het duurt soms vier tot vijf maanden voor een plaats bezet wordt. Of er wordt een uitzendkracht ingezet. Ik heb daar niets tegen, maar het is een ongewerkte kracht. Dat is goedkoper, maar wel een extra belasting voor de mensen van zo'n afdeling. De neiging om tijdelijke bezettingsproblemen in de eigen ploeg op te lossen, is met name door die financiering groter geworden. Deze ontwikkeling is niet nieuw, ze hangt samen met het 24 uur paraat zijn."

Henny Zwart